

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาเรื่องปทปรมบุคคลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาการอธิบายเรื่องปทปรมบุคคลของนักวิชาการไทย ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การอธิบายเรื่องปทปรมบุคคล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และปกรณ์วิเสสอื่น ๆ รวมทั้งงานวิทยานิพนธ์ งานวิจัย และข้อมูลจากเอกสารหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์นักวิชาการศาสนาที่สำคัญของไทยบางท่านในปัจจุบัน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิเคราะห์ หาบทสรุปเกี่ยวกับการอธิบายความหมายของปทปรมบุคคลในเชิงวิชาการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ความหมายของปทปรมบุคคลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และการอธิบายของนักวิชาการไทยว่าได้มีการอธิบายความไว้อย่างไร สอดคล้องกัน หรือแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยภาคเอกสารพบว่า “ปทปรมบุคคล” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง “บุคคลผู้ไม่สามารถตรัสรู้ธรรม หรือบรรลुธรรมได้ในปัจจุบันชาตินั้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคลผู้อับปัญญา ด้อยสติปัญญา ศึกษาเล่าเรียนมาน้อย หรือจะเป็นปัญญาชนผู้คงแก่เรียนมามาก ปฏิบัติมามากอย่างที่เรียกว่า “พหูสูตบุคคล” ก็ตาม ถ้าไม่สามารถตรัสรู้ธรรม หรือบรรลุธรรมดังกล่าวได้ เรียกว่า “ปทปรมบุคคล” เพียงแต่เป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาได้ตามหลักพุทธธรรม”

ผลการศึกษาวิจัยทั้งภาคเอกสารและการสัมภาษณ์พบว่า “ปทปรมบุคคล” ตามคำอธิบายของนักวิชาการไทย สามารถจำแนกเป็น ๒ นัย คือ

นัยที่ ๑ ปทปรมบุคคล หมายถึง “บุคคลที่ไม่สามารถตรัสรู้ธรรม หรือบรรลุธรรมได้ในปัจจุบันชาตินั้น ไม่ว่าจะเป็น “พหูสูตบุคคล” คือ ผู้คงแก่เรียนมามาก ปฏิบัติมามากหรือไม่ก็ตาม แต่เป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาได้ตามหลักพุทธธรรม” ซึ่งเป็นการอธิบายความในแง่ที่เกี่ยวกับพัฒนาการด้านคุณธรรม

นัยที่ ๒ ปทปรมบุคคล หมายถึง “บุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจ หรือเข้าถึงความหมายแห่งหลักคำสอนตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมานั้นด้วยวิธีการทางเหตุผล (จินตมยปัญญา) ได้ ไม่ว่าจะศึกษาเล่าเรียนมาน้อย หรือมากก็ตาม ซึ่งเป็นการอธิบายความในแง่ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการด้านการศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า การอธิบายความหมายของปทปรมบุคคลของนักวิชาการไทยส่วนใหญ่มีคำอธิบายที่สอดคล้องไปในแนวเดียวกันกับคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการอธิบายความในแง่ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการด้านคุณธรรม ปทปรมบุคคลโดยนัยนี้ จึงหมายถึง “บุคคลที่ไม่สามารถตรัสรู้ หรือบรรลุธรรมได้ในปัจจุบันชาตินั้น ไม่ว่าจะ เป็น “พหุสตบุคคล” คือ ผู้คงแก่เรียนมามาก ปฏิบัติมามากหรือไม่ก็ตาม แต่เป็นบุคคลที่สามารถ ฝึกฝน อบรม หรือพัฒนาได้ตามหลักพุทธธรรม”

ส่วนการอธิบายความที่แตกต่างกัน หมายถึง คำอธิบายในอีกมิติหนึ่ง หรืออีกแง่หนึ่งต่างหากออกไป ซึ่งมีใช่เป็นความขัดแย้งกัน แต่เป็นลักษณะวิธีการอธิบายความที่เริ่มซับซ้อนเกินไปจากมุมมองที่ต่างกัน แต่ก็รวมไปสู่จุดหมายเดียวกัน คือ ข้อที่คัมภีร์อรรถกถา และฎีกาบางคัมภีร์อธิบายความหมายของปทปรมบุคคลให้สามารถคลุมความไปถึงพัฒนาการด้านการศึกษาเรียนรู้ และการปฏิบัติเป็นนัยสำคัญด้วย ความหมายของปทปรมบุคคลในแง่นี้จึงหมายถึง “บุคคลที่ไม่สามารถรู้และเข้าใจความหมาย หรือใจความแห่งคำสอนของพระพุทธเจ้า (อรรถกถา และบาลี คือ พระไตรปิฎก) ได้ ตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมานั้น ด้วยวิธีการทางเหตุผล (จินตมยปัญญา) ไม่ว่าจะศึกษาเล่าเรียนมาน้อย หรือมากก็ตาม ทั้งไม่ปฏิบัติในไตรสิกขา หรือสิกขา ๓ มีศีลสิกขา เป็นต้น อันเป็นธรรมพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นให้เหมาะสมควรกันแก่การที่จะได้บรรลุโลกุตระธรรม มี มรรค ผล และนิพพานด้วย จึงเรียกว่า “ปทปรมบุคคล” นัยตรงกันข้าม หากสามารถรู้และเข้าใจความหมายดังกล่าวได้ ถึงจะยังไม่สามารถบรรลุธรรมได้ในปัจจุบันชาตินั้น เพียงแต่สามารถเข้าถึงสมาธิ วิปัสสนาขั้นต่ำ หรืออาจมีพัฒนาการทางด้านคุณธรรมเบื้องต้นที่ช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามได้บ้าง ก็จะต้องพ้นจากสถานะที่จะเรียกว่า “ปทปรมบุคคล” ตามนัยนี้ได้เช่นเดียวกัน จากแนวทางการอธิบายความในอรรถกถา และฎีกาบางคัมภีร์ดังกล่าวนี้เอง จึงน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ นักวิชาการศาสนาของไทย หรือหลักสูตร แบบเรียน คำราวิชาการของไทยในปัจจุบันยึดเอาเป็นแนวทางในการตีความ หรือการอธิบายในเวลาต่อมา คือ การให้คำนิยามศัพท์ปทปรมบุคคลไว้ในลักษณะที่สามารถอธิบายความครอบคลุมได้ทั้งในแง่ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการด้านคุณธรรม(ผล อันเป็นส่วนปฏิเวธธรรม) และพัฒนาการด้านการศึกษาเรียนรู้ (เหตุ อันเป็นส่วนปริยัติ และปฏิบัติ) ทั้งสองอย่าง อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นคำอธิบายความที่แตกต่างกัน แต่เป็นความ

แตกต่างที่สอดคล้องกันตามแนวการอธิบายความที่ปรากฏในอรรถกถา และฎีกาบางคัมภีร์ดังกล่าว
นั่นเอง หาใช่ความแตกต่างที่ขัดแย้งกันกับหลักการใหญ่แห่งพระพุทธศาสนาไม่

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้

๑. สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อันเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย ควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการศึกษา หรือการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องปทปรมบุคคลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และสังคมไทยให้ถูกต้อง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ถูกต้อง ได้มาตรฐานและตรงตามหลักวิชาการ สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐาน หรือเอกสารอ้างอิงในวงการศึกษาวิชาการทั่วไปได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการศึกษาพระพุทธศาสนาของไทย ซึ่งมักมีปัญหาในเรื่องการตีความ การอธิบายความ การให้คำนิยาม หรือการหาข้อสรุปที่เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับคำศัพท์ดังกล่าวนี้ หรืออาจจะใช้วิธีการส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบการจัดสัมมนา การส่งเสริมการเขียนบทความก็ได้ เพื่อให้ผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจได้ถูกต้องร่วมกัน อันจักเป็นการป้องกันการวิปริตจากพระธรรมวินัย หรือการทำพระธรรมวินัยให้วิปริต จนเกิดเป็นสัทธรรมปฏิรูปได้

๒. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดพิมพ์เผยแพร่งานวิทยานิพนธ์ดังกล่าวนี้ เพื่อแจกจ่ายไปยังสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของสงฆ์ หน่วยงานการศึกษาของรัฐ และเอกชนให้ได้ศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจถูกต้องร่วมกันตามหลักวิชาการพระพุทธศาสนา

๓. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องปทปรมบุคคลนี้ตามสื่อสารมวลชนต่าง ๆ หรือสังคมโลกออนไลน์ หรือเครือข่ายสังคมโลกอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ เพื่อให้สาธารณชนได้มีส่วนร่วมศึกษา ทำความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกัน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้วิจัยมีข้อจำกัดด้วยเรื่องขอบเขตของเวลา และวัตถุประสงค์ในการจัดทำวิจัย จึงไม่สามารถค้นคว้าหาข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ห้วงวิจัย เพื่อหาบทสรุปเกี่ยวกับความหมายของปทปรมบุคคลให้ได้ใจความที่สามารถครอบคลุมประเด็นปัญหาได้ครบถ้วนทุกประเด็นได้ ในการจัดทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาวิเคราะห์ วิจัยความเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อต่อไปนี้ คือ

๑. การศึกษาเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของปทปรมบุคคลกับอภัพบุคคล
ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๒. การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง มูลเหตุที่พระพุทธเจ้าไม่ตรัสถึงดอกบัวเหล่าที่ ๔

๓. การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง บุญกรรมของปทปรมบุคคลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
กับวรรณคดีไทย

๔. การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง การเพิ่มดอกบัวเหล่าที่ ๔ ของพระอรรถกถาจารย์
จัดกับหลักพุทธธรรมหรือไม่ อย่างไร